

1. års prøven

Legekultur, Habitus og Socialisering

Charlotte Rude, 190235, PIS12A

11-6-2013

Indholdsfortegnelse

Indledning	2
Metodeafsnit	3
Hovedafsnit.....	4
Redegørelse	4
Flemming Mouritsen – for, med eller af?.....	4
Lars Dencik - Sommerfuglen.....	4
Pierre Bourdieu – livets rygsæk.....	5
Analyse og fortolkning.....	7
Konklusion	9
Litteraturliste.....	10
Bilag nr. 1.....	11

Indledning

Jeg har i denne opgave valgt at sætte fokus på børns kultur – også kaldet legekultur. Jeg har med udgangspunkt i opgave 1, set på de to stikord kultur og socialisering, og fundet en relevant og spændene sammenhæng mellem legekultur og socialisering af børn.

Begrebet legekultur omhandler den kultur der er mellem børn. Det er vigtigt at understrege at børnekultur og børns kultur er to vidt forskellige ting. Jeg kommer ind på dette i den redegørende del af opgaven. Børns legekultur kan være svært at definere, og det er heller ikke det mest brugte udtryk blandt fagfolk og teoretikere. Jeg har dog valgt at bruge netop ordet legekultur, da jeg ønsker at holde fokus på leg i børnehaven og daginstitutioner.

Jeg ønsker at belyse dette område af den danske kultur, da jeg ser et stort potentiale i at kunne begå sig i dette miljø. Jeg mener at vi som voksne, uddannede pædagoger, skal kunne benytte vores viden til at hjælpe børnene med deres egen kulturelle udvikling, og ikke mindst med deres socialisering. Men hvor er grænsen, og hvordan undgår vi at infiltrere børns kultur og gøre den til en udvasket del af børnekulturen? Legekulturen vil sandsynligvis udvikle sig i takt med de medier som børnene benytter sig af i hverdagens forskellige rammer. Netop derfor ser jeg også en aktuel problemstilling i hvordan pædagogerne skal følge med, og give børnene mulighed for at lade de æstetiske¹ processer få frit løb. Men hvordan bidrager børnenes kultur til deres socialisering, og bliver det hele måske lidt for flyvsk hvis pædagogerne hele tiden skal passe på med at blande sig? Jeg er kommet frem til følgende problemstilling

Jeg vil redegøre for begrebet legekultur, og se på hvordan individets habitus påvirker denne.
Hvordan ser pædagogens rolle ud i forhold til børns kultur og socialisering?

---

¹ I denne sammenhæng er der tale om alle de kreative og sanselige oplevelser som legekulturen giver.

Metodeafsnit

Hele mit tankesæt omkring denne opgave er overvejende i forhold til børn i daginstitutioner og børnehaver, 3-6 års alderen.

Den praktiske del af opgaven tager udgangspunkt i de cases og projekter der er brugt i mit valgte litteratur. Der er ikke indhentet nyt empiri i forbindelse med denne opgave.

I den teoretiske del af opgaven har jeg udvalgt få, men relevante, teoretikere, som kan bidrage til at belyse netop det jeg ønsker. Jeg har taget fat på Flemming Mouritsen² og hans tre delte kulturbegreb. Jeg har bl.a. valgt Mouritsen fordi han netop benytter udtrykket legekultur i hans litteratur.

Lars Denciks³ begreber om dobbelt- og selvsocialisering, beskrives også i det redegørende afsnit. Hans teori er aktuel når det handler om socialisering i daginstitutioner.

Pierre Bourdieu⁴ er den tredje, og sidste, teoretiker i denne opgave. Hans anerkendte teori om bl.a. habitus er yderst interessant når vi ser på kultur i børnehøjde. Jeg har en forestilling om at netop habitus spiller ind når vi taler om børns kultur. Hvordan børnene interagerer med hinanden, og hvordan de skaber kultur burde jo afhænge af deres habitus. I hvert fald hvis vi som udgangspunkt siger at Bourdieu har ret

Jeg har hovedsageligt valgt at arbejde med sekundær litteratur fra vores 1. undervisnings år, og har derfor heller ikke benyttet noget nævneværdigt primær litteratur, med undtagelse af Mouritsens tekster om legekultur.

Jeg har særligt benyttet bøgerne *Samfundet i pædagogisk arbejde*, *Socialisering og habitus* og *Sociologiske tænkere*.

Min opgave er bygget op med et redegørende afsnit, som giver de vigtigste fakta om de forskellige teorier. De vigtigste fakta er i denne sammenhæng de informationer som har relevans for min opgave og besvarelsen af min problemstilling. Den analyserende del af opgaven er præget af mine egne tanker, fortolkninger, erfaringer og handlinger indenfor børns kultur. Der bliver analyseret ud fra den redegørende del i opgaven, og det bliver koblet til den pædagogiske praksis.

---

² Lektor ved Syddansk Universitet. Forsker, underviser og formidler omkring børn og unges kultur (Mouritsen, 2012).

³ Svensk Socialpsykolog og børneforsker.

⁴ Fransk sociolog (1930-2002). Anerkendt forsker og underviser indenfor det sociologiske felt (Jerlang, s. 113, 2009).

Hovedafsnit

Redegørelse

Flemming Mouritsen – for, med eller af?

Flemming Mouritsen har opsat 3 begreber, der omhandler børnekultur. Det er vigtigt at understrege han i denne teori snakker om kultur som et kunstnerisk begreb, der henviser til æstetiske produkter og deres kontekst (Mouritsen, s. 10, 1996).

Kultur for børn. Her er der tale om både klassiske (børnelitteratur, musik og teater) og moderne (film, tv og computerspil) medier, som anvendes af voksne *for* børn. Når vi taler om kultur for børn, er der desuden to underkategorier, nemlig det kvalitetsmæssige og det markedsorienterede⁵. Den kvalitetsbevidste kultur er ofte den hvor der er en overvejende pædagogisk observans (Ibid., s. 11).

Kultur med børn. Voksne og børn arbejder *sammen* om kulturen. Man forsøger at skabe et rum hvor børnene selv er aktører i forhold til kulturen. Også her kan man tale om to typer af kultur. Alt det som børn kan *gå til*, fx sport og musik hvor der er en underviser eller træner. Og samtidig omhandler kultur med børn også alle de *prøv-selv* aktiviteter der findes, fx skrive- og medieværksteder hvor den voksne står i baggrunden (Ibid.).

Kultur af børn. Bedre kendt som børns kultur, altså *legekulturen*. Et begreb der indenfor de seneste årtier har vundet indpas i samfundet. Der er ganske simpelt tale om den kultur børnene selv skaber med hinanden. Hver gang børn leger, tegner, synger eller danser, skaber de et kulturelt univers, som ingen voksne kan skabe for dem. Dermed ikke sagt at der ikke kan skabes inspirerende rum, men det er helt op til børnene selv hvordan de bruger disse (Ibid.).

Lars Dencik - Sommerfuglen

Lars Dencik har skabt en teori omkring dobbeltsocialisering, også kendt som sommerfuglemodellen⁶. Der er med denne teori tale om den primære og sekundære socialisering af barnet. Familien står for den primære socialisering, mens institutionen og skolen har del i den sekundære. Barnet får derved mange forskellige input via de mange felter⁷, arenaer og sociale rum det begår sig i (Schou, s. 42-43, 2010).

Det er Denciks pointe at socialiseringen, i løbet af blot de seneste 50 år, har ændret sig fra ofte kun at foregå i hjemmet, til nu at foregå i alle barnets hverdagsmiljøer. Dencik kalder også disse felter for sociotoper⁸ (Ibid., s. 44). Der kan også være tale om multisocialisering, som er det især skilsmissebørn gennemgår. Altså et begreb der dækker over "dine, mine og vores" børn.

---

⁵ Også kendt som underholdningspræget kultur.

⁶ Se fig. 1 på bilag 1.

⁷ Bourdieus begreb for sociale rum

⁸ Sociotoper er baseret på naturens biotoper – et rum der skal opfylde livs- og vækstbetingelser (Schou, s. 44).

Selvsocialisering er et andet af Denciks begreber, og det tegner en forestilling om at børn er selvskabende. Samfundet ændre sig hurtigt, og børnene har selv en del i at holde trit. Den nye form for dobbeltsocialisering gør at børnene ikke længere er garanteret de voksnes hjælp i tide og utide. De skaber derfor selv en idé om hvordan verdenerne hænger sammen, og derved også en del af deres egen socialisering (Ibid., s. 50).

Pierre Bourdieu – livets rygsæk

Pierre Bourdieu har igennem mange år udviklet sine teorier, og han arbejdede med en form for forening af teori og praksis. Han undersøgte konstant de samfundsmæssige omstændigheder, som præger mennesket, og kobledede dette på sin egen teori. Bourdieu har 3 nøglebegreber som repræsenterer hans idé om at individet ikke selv kan konstruere sin sociale virkelighed (Jerlang, s. 113-114, 2009).

Habitus

Et begreb der dækker over menneskets kropsligt lagrede erfaringer. Bourdieu har udviklet dette begreb ud fra en teori om at alle mennesker fødes med bestemte egenskaber som de ikke selv er herre over (Ibid., 115). Dette skal forstås som en ubevidst måde hvorpå mennesker handler, tænker og opfatter verden. Vores habitus består, simpelt fortalt, af alle de sociale påvirkninger vi udsættes for gennem livet. Disse oplagres i kroppen som en række skemaer, vi herefter bruger til at begå os i samfundet og blandt andre mennesker (Ibid.). Det er dog vigtigt at fremhæve, at Bourdieu ikke siger at habitus er uforanderlig. Der er dog en statistisk sandsynlighed for at man lever med de samme objektive strukturer som man udsættes for i første omgang. Habitus udsættes hele livet for nye indtryk og erfaringer, og kan dermed forstærkes eller modificeres. I enkelte tilfælde er der mennesker, der bryder ud af deres habitus og forsøger at skabe sig et nyt. Disse enkelte individer kalder Bourdieu for mønsterbrydere, men de vil altid tage en del af det gamle med over i det nye felt (Ibid., s. 117-118).

Felt

Bourdieu har sit eget begreb der dækker det vi i daglig tale vil kalde sociale rum, arenaer, grupper eller lignende. Han bruger *felt*. Hvert felt har sine egne små love, regler og logikker, som kan være svære at forstå hvis man kommer fra et andet felt. Ofte er der "adgangskrav" i form af bestemte kapitaler eller værdier. Hvis du er pædagog er det fx adgangsgivende at du har en bachelor fra seminariet. Men hvis man arbejder i det juridiske felt er den pædagogiske uddannelse intet værd. Bourdieu beskriver selv en sammenhæng mellem habitus og felt. Han snakker om en tilpasningsproces, og en kognitiv⁹ konstruktionsproces (Ibid., side 118-119). Med dette menes at feltet påvirker habitus ud fra sine egne "medfødte" nødvendigheder, og habitus påvirker ligeledes feltet med sine egne idéer om vigtige værdier.

---

⁹ En betegnelse der dækker over de bevidste hjernemæssige funktioner (Fogh, 2009)

Man kan sagtens bevæge sig i flere felter samtidigt, eller ændre sit felt. Det kan dog i mange tilfælde være svært at hoppe direkte fra et kendt til et ukendt felt. Individets habitus lever ikke op til de krav som det nye felt stiller, og individet vil derfor automatisk fortsætte sin gamle adfærd, og i yderste tilfælde protestere imod det nye felt. Dette sker oftest hvis der er tale om en gruppe af mennesker, der pludselig rykkes ufrivilligt over i et nyt felt (Ibid., s. 120).

Kapital

Forskellene i individers habitus kan beskrives igennem mulighederne for at udvikle kapital, en form for værdi. Bourdieu snakker om 3 fremtrædende kapitaler – økonomisk, social og kulturel, samt en fjerde og tværgående kapital, som omtales som symbolsk kapital (Ibid.).

- Økonomisk kapital beskriver mulighederne for at besidde ejendom, høje indtægter, samt økonomisk magt og indflydelse (Ibid.).
- Social kapital er de stabile relationer den enkelte, eller en gruppe, har til en mere eller mindre anerkendt forbindelse (Ibid., s. 121).
- Kulturel kapital er bl.a. mængden af viden, de informationer, uddannelser, æstetiske dispositioner og det gode sprogbrug som personen besidder. Den kulturelle kapital er, ifølge Bourdieu, især præget af finkulturen¹⁰ (Ibid.).
- Symbolsk kapital er det overordnede begreb, der rummer, og går på tværs af, de 3 øvrige kapitaler. Det betegner et menneskes besiddelse af en vis mængde af de forskellige kapitalformer, som tilsammen gør det muligt at agere og definere på den korrekte, og anerkendte, måde. Symbolsk kapital er på den måde fastsat af de andre kapitalers højeste niveaus. Det er et "es", som giver individet mulighed for at skabe sig en høj position i samfundet (Ibid. S, 122).

---

¹⁰ Den kultur der omhandler klassisk og anerkendt kunst, musik, teater mm. Der er tale om et æstetisk kulturbegreb (Drotner, s. 153, 2007).

Analyse og fortolkning

Når jeg ser på begrebet *legekultur* ud fra Mouritsens tekster, bliver det mig klart at der er tale om meget mere end blot leg i ordets egentlige betydning. Han taler om en helt ny kulturforståelse, som har vundet indpas i vort samfund de seneste årtier. Børnenes kultur er især præget af tidens medier, og udvikles igennem brugen af andre medier (Mouritsen, s. 14-15, 1996).

Drengen Anders oplever en tegnefilm i fjernsynet, fx Løvernes Konge. Han husker på filmens hovedelementer, som indeholder far/søn relation, kongeriget, en skurk og gode venner. Dagen efter udvikler han en ny leg med vennerne, der har de samme elementer som filmen. Drengene skaber derved et nyt medie igennem legen, rollespillet, og bliver dermed aktører i deres egen kultur.

Det er episoder som denne, der giver pædagogen mulighed for at observere og analysere på legekulturen. Ved at benytte hverdagens eksempler som grundlag for forståelse af børns kultur, mener jeg at pædagogen kan holde deres "viden" tidsvarende. Børns legekultur udvikles konstant, men den går også fra generation til generation (Ibid.). Derfor kan det som voksen, i en børnestyret kultur, være svært at se bort fra det man observerede for 5 eller 10 år siden.

Men hvorfor leger de enkelte individer som de gør?

Bourdieu snakker om at de enkelte individers habitus spiller en stor rolle i deres måde at lege og agere på. Også i de voksnes måde at se børnene på. Habitus påvirker os ubevidst, og viser sig som en "anden natur". Vi tænker ikke over hvorfor vi gør som vi gør, og det er svært at forklare hvis vi bliver spurgt (Jerlang, s. 367-369, 1996). Både børn og voksne handler altså ud fra det deres intuition fortæller dem. Hvis vi ud fra dette begreb skal se på legekulturen, og den måde børn interagerer med hinanden på, bliver det tydeligt at deres familieliv, samfundsklasse¹¹ og opvækst spiller ind. Børnene er i størstedelen af tiden, ikke selv klar over at de egentlig er påvirket af disse faktorer. Bourdieu mener at de automatisk vil finde sammen med nogle ligestillede, altså børn fra samme samfundslag, og med de samme kapitaler (Ibid.). Deres lege vil derfor også være præget af deres opvækst, og de vil sandsynligvis lege og skabe kultur, som er lig med deres habitus. Mange institutioner har sandsynligvis børn fra de samme felter og samfundsklasser, og derfor vil børnene ikke have svært ved at finde ligestillede. Men hvis vi ser på de forskellige felter generelt, vil der være bemærkelsesværdige forskelle på børnenes kultur. Der er bl.a. stor forskel på ordenes betydning, og *lydighed* eller *selvstændighed*, er ikke nødvendigvis det samme i arbejderklassen som det er i det småborgerlige samfund (Ibid., s. 410). Derfor vil der også være forskel på den måde børnene leger på. De vil have forskellige værdier og kapitaler, og deres egen forståelse af hvad der er acceptabelt vil påvirke legekulturen. Der vil i de fleste tilfælde være flere vilde, og flere kønsopdelte, lege i en børnehave

---

¹¹ Danmark kan deles op i 5 samfundsklasser. Underklasse, arbejderklasse, middelklassen, den højere middelklasse og overklassen (Juul, 2012).

beliggende i et arbejdersamfund. De "borgerlige" børn vil formegentlig være mere dannede, og finde glæde i de mere stillesiddende lege, og de vil ikke have problemer med at mikse drenge og piger (Ibid., s. 406-411).

Men hvordan udvikler børnene egentlig deres sociale kompetencer, og hvor er pædagogen? Vi ved allerede at habitus påvirker, bevidst som ubevidst, alle de valg vi træffer. Det vil derfor også være umuligt for pædagogen ikke at tolke og antage, ud fra sine egne kapitalværdier. Det er muligt for en pædagog at "glemme" at barnet er kompetent, og derfor vil det også være svært at lade legekulturen udfolde sig frit. Mange fagfolk vil hele tude forholde sig kritisk, og magtudøvende¹², til børns kultur, og derved også begrænse det frie rum i institutionen (Ibid., s. 400-402). Men er det overhovedet pædagogens rolle at opdrage og socialisere børnene, og hvorfor er det frie rum overhovedet relevant? Dencik ser institutionen og familien som to ligestillede felter, og der er i nutidens samfund en overvidende tendens til at begge arenaer påvirker barnets habitus. Derfor foregår socialiseringen af barnet også i begge felter, og der er derved tale om dobbeltsocialisering (Schou, s. 44). Barnet skal lære at tilpasse sig de mange forskellige felter, og det er derfor også vigtigt at pædagogen er sin rolle bevidst. Hjemme i familiens rammer er barnet ofte centrum, og det lærer af sine forældre, ældre søskende og evt. andre familiemedlemmer. Her påvirkes habitus ud fra det familien ser som de hovedsagelige kapitaler. I børnehaven er det mange andre sociale rum at forholde sig til, og barnet er ikke længere i centrum. Her træder barnets habitus i karakter, og nu skal pædagogen også forholde sig til et "ukendt" land. Pædagogen vil benytte sig af institutionens regler og værdier, og samtidig også af sine egne lagrede erfaringer. Der vil hele tiden være ubevidst fokus på definitionen af den korrekte opdragelse, samt den korrekte socialisering. Barnet kan i sådanne socialiseringsprocesser nemt blive forvirret, og derfor er det, igen, vigtigt for fagfolk at være deres egen indflydelse klar (Ibid., s. 42-48).

Børns primære socialisering foregår i hjemmet, og den sekundære socialisering sker i institutionen sammen med pædagoger og andre børn. Men da børn dagligt opholder sig 5-8 timer i børnehaven, er den sekundære i dag lige så betydningsfuld som den primære.

Når vi kobler legekulturen sammen med den sekundære socialisering, bliver der på sin vis også tale om en selvsocialisering af barnet. Barnet vil i sin interaktion med de andre børn, benytte sig af sin habitus, og på denne måde benytte sine egne værdier til at udvikle sociale kompetencer og lege (Ibid., s. 50-51). Det frie rum i institutionen, er netop derfor relevant for at børnene skal kunne skabe deres egen identitet, og ikke mindst lære at begå sig blandt andre individer.

---

¹² Pædagogen benytter sin autoritet til at styre børnene (Jerlang, s. 401, 1996).

Konklusion

Legekulturen er et nyere kulturbegreb, som dækker over børns kultur. Det handler om den kultur børn skaber med hinanden, og om at de kan handle i et frit rum uden pædagogens styrende hånd. Børn skaber i dag deres egen kultur igennem leg, dans, musik, rollespil og diverse medier.

Legekulturen vil dog altid være præget af de enkelte individers habitus, og dermed også deres familiære opvækst. Bourdieu beskriver tilblivelsen af habitus som konstant, og legekulturen vil derfor samtidig også præge habitus. Der er derfor også en relevant kobling mellem disse to begreber.

Alt dette fører direkte til en selvsocialisering, som børnene ubevidst gennemgår via deres interaktion med hinanden. Men denne selvsocialisering foregår på baggrund af den sekundære socialisering – institutionen. Denciks begreb om dobbeltsocialisering har stor betydning for den måde hvorpå vi som pædagoger skal agerer i hverdagen, og ikke mindst for vores selvindsigt. Vi skal være opmærksomme på vores egen rolle i forhold til barnets socialisering, og for så vidt muligt være vores egen habitus bevidst.

Børns socialisering, og opdragelse, påvirkes af alle de felter de bevæger sig i, og som pædagog er det vigtigt at huske på dette. Børn er kompetente individer, som ofte selv kan finde deres vej gennem hverdagen.

Deres egen kultur skal derfor bevares og udvikles. Der ser jeg pædagogens rolle i hele problemstillingen.

Den nye socialiseringsproces kræver guider, og ikke magtudøverer.

Litteraturliste

Bøger

Drotner, Kirsten (2007). 6 Kultur – begreber, analyse, praksis. I: Sørensen, Mogens (red.). *Dansk, kultur og kommunikation*. København: Akademisk Forlag.

Jerlang, Espen & Jesper Jerlang (1996). *Socialisering og habitus – individ, familie, samfund*. København: Munksgaard-Rosinante.

Jerlang, Espen (2009). Pierre Bourdieu, s. 113. I: *Sociologiske tænkere*. København: Hans Reitzels Forlag.

Mouritsen, Flemming (1996). *Legekultur – essays om børnekultur, leg og fortælling*. Odense universitetsforlag.

Schou, Carsten & Carsten Pedersen (red.) (2010). *Samfundet I pædagogisk arbejde – et sociologisk perspektiv*. 2. udgave. København: Akademisk Forlag.

Elektroniske Kilder

Fogh, Morten (2009). *Hvad betyder KOGNITIV?* Hentet 09.06.2013.
http://biblioteksvagten.dk/single_question.asp?quid=150024:11c1d511-94c9-e364-fd14-9617bb25415c

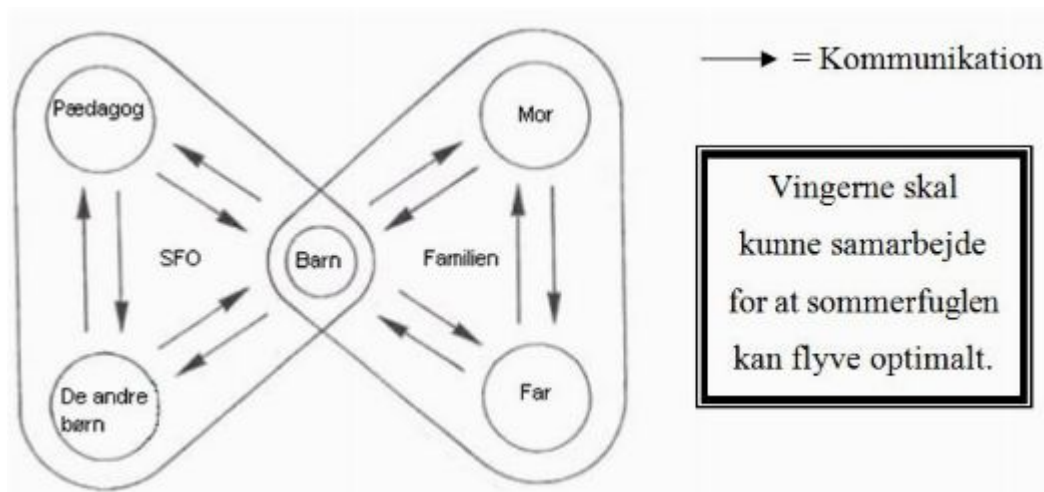
Juul, Jonas Schytz (2012). *Inddeling af befolkningen i sociale klasser*. Hentet 10.06.2013.
http://www.ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_inddeling-af-befolkningen-i-sociale-klasser.pdf

Mouritsen, Flemming (2012). *Flemming Mouritsen*. Hentet 09.06.2013.
<http://www.boernekultur.dk/uddannelse-forskning/forskning/fagomraader/sproglige-udtryksformer/flemming-mouritsen/>

Bilag nr. 1

Lars Denciks model om dobbeltsocialisering - *Sommerfuglemodellen*. Her fremgår det tydeligt at barnet påvirkes af alle de omkringliggende individer og felter.

Fig. 1

(kilde)

<http://www.hvidbjerg-skole.skoleintra.dk/Infoweb/VisSide.asp?Overskrift=M%E5I%20og%20indhold&Sti=/Infoweb/indhold/SFO/nyemaal.htm>